

GODIŠNJI IZVEŠTAJ O POLOŽAJU LGBTTIQ POPULACIJE U SRBIJI, ZA 2007. GODINU

*Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava
Beograd, 2008. godina*

**Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava
Beograd, Srbija**

tel: +381 11 3347401, +381 11 3341855
tel/fax: +381 11 3225065

e-mail: labris@labris.org.yu
web: www.labris.org.yu

Naziv publikacije:
Godišnji izveštaj o položaju LGBTTIQ populacije u Srbiji

Autorka: Dragana Vučković
Prevod na engleski: Ana Zorbić
Tehničko uređenje i prelom: Adorjan Kurucz
Dizajn korica: Adorjan Kurucz
Štampa: Standard 2, Beograd

Tiraž: 500

Beograd, 2008. godina

SADRŽAJ

GODIŠNJI IZVEŠTAJ O POLOŽAJU LGBTTIQ POPULACIJE U SRBIJI, 2007	5
<i>Uvod</i>	5
<i>Mediji</i>	6
<i>Govor mržnje, diskriminacija i nasilje</i>	7
<i>Aktivnosti</i>	10
<i>Zaključci</i>	12
PRILOZI	13
<i>Prilog 1: Predstavke Republičkoj radiodifuznoj agenciji</i>	13
<i>Prilog 2: Pritužba Republičkog ombudsmana</i>	21
<i>Prilog 3: Saopštenje za javnost</i>	22
<i>Prilog 4: Izveštaj Gej strejt alijanse i Gayten LGBT</i>	23
<i>Prilog 5: Pismo predsedniku Narodne skupštine Republike Srbije</i>	26

GODIŠNJI IZVEŠTAJ O POLOŽAJU LGBTTIQ POPULACIJE U SRBIJI, ZA 2007. GODINU

UVOD

Godišnji izveštaj o položaju LGBTTIQ¹ populacije u Srbiji predstavlja skup svega značajnog što se desilo tokom 2007. godine za osobe drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne, a o čemu je Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava prikupila informacije, odnosno prikaz onoga što su bile aktivnosti samog Labrisa. Pored važnosti arhiviranja svih ovih dešavanja, cilj ovog izveštaja je i informisanje najšire javnosti o njima. Zbog toga, dostavljamo ovaj izveštaj svim relevantnim državnim institucijama, političkim partijama, domaćim štampanim i elektronskim medijima, domaćim LGBTTIQ grupama, nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima ljudskih prava kod nas i u svetu, svetskim LGBTTIQ organizacijama.

Kada je reč o 2007. godini, sa zadovoljstvom se može konstatovati da je, kada je reč o položaju lezbejske i gej populacije, najviše učinjeno u oblasti vidljivosti osoba koje su drugačije seksualne

orijentacije od heteroseksualne i vidljivosti same teme. Prikupljanje tekstova iz štampanih domaćih medija o LGBTTIQ temama kao i video kliping, koji je Labris sproveo prvi put tokom 2007. godine, doveli su nas do zaključka da se o lezbejskoj i gej tematici pisalo, pričalo i izveštavalo više nego do sada, kao i da se povećao broj lezbejskih i gej aktivistkinja/aktivista koje/i su javno govorile/li o položaju i pravima istopolno orijentisanih osoba. Osim medijske kampanje Ljubav za sve, 2007. godinu su obeležile i brojne zajedničke akcije lezbejskih i gej organizacija, saradnja sa lokalnim ombudsmanima ali i razvijanje rada LGBT SOS telefona i prve Trans grupe samopodrške u okviru organizacije Gayten - LGBT, Centra za promociju LGBT ljudskih prava. U pogledu zakonske regulative i zaštite prava istopolno orijentisanih osoba, u 2007. godini nije bilo nikakvog napretka, što ne iznenađuje previše ako se setimo da je formiranje vlade nakon parlamentarnih izbora trajalo mesecima, tj. sve do polovine maja, pa skupština Republike Srbije nije ni radila ceo ovaj period. Celokupna politička situacija a posebno rešavanje pitanja statusa Kosova i Metohije nisu ostavili prostor za mnoga pitanja pa i pitanje unapređivanja ljudskih prava. S druge

¹ LGBTTIQ – Lezbejke, Gej muškarci, Biseksualne osobe, Transseksualne osobe, Transrodne osobe, Interseksualne osobe, Queer osobe

strane, vidljivost LGBTTIQ populacije, u homofobičnom društvu u kojem se zločin iz mržnje još uvek zakonski ni ne prepoznaje, imala je za posledicu povećano nasilje nad lezbejkama i gej muškarcima. Strah od prijavljivanja doživljenog nasilja i opravdano nepoverenje u nadležne institucije, pre svega u policiju i sudstvo, i dalje su veoma prisutni među LGBTTIQ populacijom, pa sudska praksa još uvek izostaje.

MEDIJI

Štampani mediji

Od 2004. godine, Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava, analizira pisanje štampanih medija o lezbejskoj i gej populaciji, tj. temama. I tokom 2007. godine, Labris je sproveo tromesečnu analizu a sve u cilju dokumentovanja osnovnih odlika izveštavanja o istopolno orijentisanim osobama kao i eventualnih promena u odnosu na prethodne godine.

Tokom tri praćena meseca (maj, jun, jul 2007. godine) a u osam dnevnih (Blic, Danas, Večernje Novosti, Politika, Kurir, Press, Glas javnosti, 24 sata) i četiri nedeljnika (NIN, Vreme, Nedeljni telegraf, Standard), objavljeno je ukupno 268 tekstova o lezbejskoj i gej (LG) populaciji i lezbejskim i gej temama. U navedenom periodu objavljeno je 166 (62%) tekstova koji su u potpunosti posvećeni LG temi i akterima, dok ostatak tekstova uzgred spominje gej lezbejsku populaciju.

LG teme su bile najzastupljenije u dnevnim novinama Blic (19%) i Danas (18%), dok je manji broj tekstova u Politici i Kuriru – (11%), zatim sledi Press (10%), 24 sata (7%), i najmanji broj tekstova sa LG temama je zastupljen u Glasu javnosti i Večernjim novostima (5%).

U nedeljnicima LG tema je najviše zastupljena u NIN - u 4% od ukupnog broja tekstova, na drugom mestu su Standard i Vreme sa po 3% te Nedeljni telegraf, 1% od ukupnog broja analiziranih tekstova.

Dnevници koji su objavili najviše tekstova, u potpunosti posvećenih LG temi su Danas (12%), Blic (11%), i Press (9%). Najmanje ovakvih tekstova je objavljeno u Večernjim novostima (3%) dok je kod nedeljnika, najviše tekstova u potpunosti posvećenih LG temi objavljeno u listovima Vreme i Standard (1%).

Kada je reč o rubrikama, najveći broj tekstova (31%), nalazi se u rubrici Spoljna politika, zatim u rubrici Zabava (16%), Unutrašnja politika (15%), rubrika Društvo (10%), i Kultura (8%). Kao i prethodnih godina, najveći broj objavljenih tekstova koji su u potpunosti posvećeni LG temi, spada u kategoriju malih tekstova (33%). Od 166 tekstova koji su potpuno posvećeni LG temi, 39% tekstova za temu ima Odnos prema LG, 19% se odnosi na Privatni život, afere i skandale, dok u je 12% tekstova tema Gej parada. Primetno je da se veoma mali broj tekstova odnosi na političke akcije i inicijative, pravne inicijative i regulativu (2%).

Pozitivna promena koja se desila je da najveći broj tekstova koji su posvećeni LG temi, govori o događajima koji su se desili u Srbiji (37%), slede dešavanja u Evropi (34%) a preostali broj tekstova izveštava o događajima iz zemalja bivše Jugoslavije, SAD - a, drugih zemalja. Podsećamo, proteklih godina se najviše pisalo o događajima koji su se desili izvan Srbije.

Među izvorima informacija LG aktivisti/kinje i organizacije su zastupljeni u 23 teksta (14%) Najčešći izvor informacija su mediji – 57 tekstova (33%), zatim neidentifikovan izvor u 26 tekstova (15%) i javne ličnosti u 25 tekstova (14%)

Analiza pokazuje da je stav izvora informacija u najvećem broju tekstova neutralan, 63% dok tekstovi u kojima izvor informacija ima negativan stav čine 11%. Pozitivan stav izvora informacija pojavljuje se u 8% od ukupnog broja tekstova u potpunosti posvećenih LG temi.

Elektronski mediji

Tokom poslednje četiri godine Labris je pratio izveštavanje štampanih medija o lezbejskoj i gej populaciji i temama a projekat praćenja govora mržnje u elektronskim medijima je podržan od strane Ilga – International Gay and Lesbian Association i predstavlja početak praćenja rada elektronskih medija koje je Labris prepoznao kao važan a još uvek nedovoljno istražen izvor formiranja različitih stavova i stereotipa o lezbejskoj i gej populaciji. Imajući u vidu da je Zakon o radiodifuziji koji reguliše rad elektronskih medija, jedan od postojećih zakona u Srbiji koji eksplicitno navode seksualnu orijentaciju kao zabranjen osnov razlikovanja – Labris smatra važnim praćenje primene Zakona o radiodifuziji kao i reagovanje na govor mržnje prema osobama koje su drugačije sek-

sualne orijentacije od heteroseksualne.

Rezultat praćenja ukupno 13 različitih emisija na četiri domaće televizije i u dva vremenska ciklusa, su tri predstavke upućene Republičkoj radiodifuznoj agenciji a zbog govora mržnje prema lezbejskoj i gej populaciji. Reč je o predstavkama zbog sadržaja emitovanog u dve emisije prikazane na Televiziji Pink – Piramida i Bravo Show, i u emisiji Ključ koja se prikazuje na Prvom programu Radio-televizije Srbije. Praćenje izveštavanja elektronskih medija o lezbejskim i gej temama odvijalo se u dva vremenska ciklusa. Televizije i emisije su izabrane na osnovu Labrisovog iskustva o zastupljenosti lezbejske i gej tematike u elektronskim medijima i podaci koji su dobijeni relevantni su samo za korišćeni uzorak. Prvi ciklus je trajao od 15.11. do 15.12.2006. godine a drugi od 15.02. do 15.04. 2007. godine.

Glavni zaključci ovog izveštaja su da se u pomenutim emisijama lezbejska i gej tematika

spominje najčešće u okviru zabavnog programa, da je najčešće reč o dešavanjima iz Srbije. Tema kojom se televizije bave je gotovo uvek - odnos prema lezbejkama i gejevima. Ipak, kao da su svi drugi pozvani da više govore o istopolno orijentisanim osobama od njih samih, pa LG aktivistkinja/aktivista, organizacija i/ili pripadnica/ka LG populacije kao izvora informacija – gotovo da nema. Takođe, terminologija koja se koristi je često uvredljiva i diskriminišuća a televizije, suprotno onome na šta ih obavezuje Zakon o radiodifuziji, emituju govor mržnje usmeren prema osobama koje su drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne.

GOVOR MRŽNJE, DISKRIMINACIJA I NASILJE

Predstavke Republičkoj radiodifuznoj agenciji

Tokom 2007. godine, Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava je uputila tri predstavke Republičkoj radiodifuznoj agenciji a zbog emitovanja govora mržnje prema lezbejskoj i gej populaciji i prema ženama. Trebalo bi naglasiti da je stručna služba RRA, a nakon predstavke upućene od strane Gayten LGBT, Centra za promociju prava seksualnih manjina i Labrisa – organizacije za lezbejska ljudska prava novembra 2005. godine, jednom već zaključila da je bilo podsticanja diskriminacije prema istopolno orijentisa-

nim osobama, takođe u emisiji Piramida na TV Pink. Iako je prema RRA, Televizija Pink u pomenutoj emisiji, emitovanoj 16.10.2005., prekršila član 21 stav 1 Zakona o radiodifuziji, predviđene mere nisu mogle biti izrečene jer u tom trenutku još uvek nisu raspoređene frekvencije, te TV Pink zakonski i nije bila emiter. Ipak, pomenuti izveštaj Republičke radiodifuzne agencije predstavlja istorijski momenat jer je to prvi put da je od jedne zvanične institucije jasno prepoznat govor mržnje na osnovu seksualne orijentacije, tj. prema lezbejkama i gejevima.

Labris je u 2007. godini podneo predstavke povodom govora mržnje u emisijama Ključ (Radio televizija Srbije), Piramida (TV Pink), i Bravo Šou (TV Pink)². Naglašavamo da član 14 stav 2 Zakona o radiodifuziji obavezuje Republičku radiodifuznu agenciju da obavesti podnosioca predstavke o eventualnoj neosnovanosti predstavke. Član 14 stav 3 Zakona o radiodifuziji obavezuje Republičku radiodifuznu agenciju da, ukoliko ustanovi da je predstavka osnovana, preduzme odgovarajuće mere prema emiteru, kao i da podnosioca predstavke uputi na koji način može da zaštiti svoj interes.

Pošto ni nakon osam meseci od podnošenja predstavki, Labris nije od Republičke radiodifuzne agencije dobio odgovor niti informaciju o podnetim predstavkama (tokom ovih osam meseci pokušavale smo više puta da stupimo u kontakt sa RRA, kao i da zakažemo sastanak sa Nenadom Cekićem, predsednikom Saveta Republičke radiodifuzne agencije, ali nismo dobile nikakav odgovor), Labris je uputio pritužbu Republičkom ombudsmanu³. U momentu pisanja ovog izveštaja, još uvek traje postupanje po Labrisovoj pritužbi.

Slučaj Antala Skendžića

Kada je reč o medijima i govoru mržnje prema istopolno orijentisanoj populaciji, važno je napomenuti i slučaj koji se desio novembra meseca a tiče se Antala Skendžića, osumnjičenog za ubistvo, tj. medijski linč kojem je bio izložen. Povezujući seksualnu orijentaciju osumnjičenog, sa eventualnim izvršavanjem zločina, mediji su natpisima poput *“Topli brat ubio majku”*, *“Veliki brat bi-*

2 Prilog 1

3 Prilog 2

seksualac zaklao majku posle porodične žurke”, *”Ispovest gej ubice*”, podstakli mržnju i diskriminaciju prema osumnjičenom, te je Labris, zajedno sa Koalicijom protiv diskriminacije i drugim organizacijama za lezbejska i gej prava reagovao na ovaj klasičan primer govora mržnje. Osim osude govora mržnje, Labris je insistirao na garantovanju fizičke sigurnosti i bezbednosti osumnjičenog u pritvoru, te poštovanju svih procedura u istražnom postupku. U tom smislu, zatražile smo od zamenika pokrajinskog ombudsmana, Stevana Arambašića, da se uveri u profesionalno postupanje policije u ovom slučaju, te da Antala Skendžića lično poseti u pritvoru. Saradnju sa pokrajinskim ombudsmanom želimo da izdvojimo kao primer dobre prakse, te pohvalimo njegovu brzu reakciju u ovom slučaju.

Pravda i Kurir

Septembra meseca 2007. godine, dnevni list Pravda (06.09.2007. god.), objavio je tekst čitateljke pun govora mržnje prema lezbejkama i nevladinim organizacijama. U pomenutom tekstu, stoji između ostalog - da nevladine organizacije ispiraju mozak seksualno zlostavljanim devojkama, da su lezbejke seksualno izopačene, te kao takve nisu podobne da se bave terapeutskim poslom i pomažu žrtvama seksualnog nasilja. Nakon Pravde i dnevni list Kurir je preneo navodno pismo čitateljke, i to na dan održavanja Labrisove konferencije za štampu, navodeći, neistinито, da je upravo to pismo povod press konferencije.

TV B92, “Veliki brat”

Još jedan nedopustiv slučaj emitovanja govora mržnje prema lezbejskoj i gej populaciji desio se na Televiziji B92, u emisiji “Veliki brat”, emitovanoj 28.11.2007. godine. Navodimo neke od emitovanih izjava kojima su učesnici ovog show-a iskazivali svoje stavove o istopolno orijentisanim osobama:

- ***“Sve bih ja to na Trg, na vešala”***
- ***“Hitler je bio u pravu”***
- ***“To je sve bolesno”***
- ***“Ako se ne može izlečiti treba se odstraniti”***
- ***“Brate, proterati na neko ostrvo, u neke logore..”***

Kako je ovde bilo reči o direktnom pozivanju na linč lezbejske i gej populacije, podsticanju mržnje, diskriminacije, podržavanju stereotipa, predrasuda i veličanju postupaka nacističkog vođe – Labris je uputio zvaničan dopis glavnom i odgovornom uredniku TV B92, a nakon čega je usledilo izvinjenje lezbejskoj i gej populaciji, tj “svima koji su se mogli osetiti pogođenim homofobičnim komentarima.” Matić je takođe, obećao da će ova televizija ulagati maksimalnu pažnju u odnosu na izjave kojima bi se mogla podsticati diskriminacija. Izdvajamo ovaj slučaj kao primer dobre prakse, imajući u vidu da je reč o prvom ovakvom izvinjenju zbog emitovanog govora mržnje na osnovu seksualne orijentacije.

Medijska kampanja “Ljubav za sve”

Početkom 2007. godine, Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava je, u saradnji sa drugim nevladinim organizacijama, pokrenula medijsku kampanju Ljubav za sve - kampanju protiv nasilja nad lezbejkama i gej muškarcima. Međutim, tokom nekoliko meseci realizacije same kampanje, razne institucije i marketinške agencije odbijale su da objave promotivni materijal medijske kampanje⁴. Tek je peta marketinška agencija koja je kontaktirana – *MediaMax*, pristala da, uz neke ustupke⁵ koje je Labris morao da napravi, proda svoja oglasna mesta (reč je o bilbordima). O stepenu homofobije, nasilju i diskriminaciji lezbejki i gejeva u Srbiji,

4 Pregovori sa firmom *Masel* trajali su više od dva meseca i nakon brojnih konsultacija predstavnici Gradskog saobraćajnog preduzeća odbili su da postave panoje zbog prevelikog rizika da dođe do oštećenja autobusa. Pregovori sa prvom agencijom *Alma Quatro* trajali su oko tri meseca. Dobijena je povoljna ponuda (popust od 40%, inače standardna za kampanje koje imaju humanitarni karakter ili se bave promocijom ljudskih prava), ali je saradnja otkazana u poslednjem trenutku. Agentkinja koja zastupa ovu firmu odbila je da pošalje pismeni odgovor zašto je došlo do otkazivanja saradnje. Naredne dve agencije koje su kontaktirane su u vlasništvu firme *Alma Quatro* tako da je odmah došlo do odbijanja saradnje, bez ikakvih pregovora. Četvrta agencija, *Akzent media* je pristala da postavi plakate, ali kada su dobili informacije o kakvoj je kampanji reč, takođe su povukli svoju ponudu.

5 Naime, u odnosu na lokacije koje su prethodno izabrane, tri su izmeštene *“jer se nalaze u blizini škola”*, a potpisan je i aneks ugovora u kojem se Labris obavezuje da će nadoknaditi sve eventualne štete koje bi nastale fizičkim oštećenjima bilborda

možda najbolje govore grafiti/poruke kojima su ispisivani bilbordi, postavljeni na dvadeset lokacija u Beogradu: *“Motka za sve”, “Brukate nam Srbiju”, “Pogani izrodi”, “Bolest za sve”, “Smrt pederima”*. Napominjemo takođe, da je veliki broj bilborda uništen i iscepan.

Dom omladine

Kao primer dobre prakse, želimo da navedemo i slučaj otkazivanja tribine u Domu omladine, septembra 2007. godine. Reč je, naime, bilo o promociji knjige Jovana Veljkovića *“Homoseksualitet”*, a u samoj najavi ove promocije lezbejke i gej muškarci su opisani kao:

- *“tragična roditeljska greška”*
- *“mega zločin savremene psihijatrije”*
- *“...milionskih masa naizgled zdravih, a u biti doživotno invalidnih osoba oba pola zbog tragične vaspitne greške u porodici, ali pre svega ‘zaslugom’ svetski organizovanog psihijatrijskog neznanja..”*

Nakon Labrisovog dopisa direktoru Doma omladine, u kojem se apelovalo na sprečavanje javnog govora mržnje, najavljena tribina je otkazana.

Međunarodni dan ljudskih prava, 10. decembar

Povodom Međunarodnog dana ljudskih prava, Koalicija za sekularnu državu izvela je performans na Trgu republike u Beogradu, i tom prilikom bila napadnuta od strane pripadnika klerofašističke organizacije Obraz. Tim povodom, Labris je u saradnji sa Koalicijom protiv diskriminacije reagovao i osudio nasilje koje se desilo u centru Beograda. Takođe, istim saopštenjem⁶, oštro je kritikovana i izjava Petra Lađevića, direktora Službe za ljudska i manjinska prava Vlade Republike Srbije da je *“stanje u oblasti poštovanja ljudskih prava u Srbiji na zadovoljavajućem nivou”*.

Pojedinačni slučajevi diskriminacije i nasilja

Protekla godina ostala je upamćena po eskalaciji nasilja prema istopolno orijentisanim osobama, naročito u blizini noćnih klubova

i mesta gde se lezbejke i gejevi okupljaju⁷. Porast nasilja je u direktnoj vezi sa povećanom vidljivošću tokom 2007. godine. Veliki broj televizijskih nastupa aktivistkinja i aktivista za LGBTTIQ prava, više tekstova o ovoj temi u štampanim medijima, medijska kampanja u prvoj polovini godine, žurke i javna okupljanja – povećali su prisutnost i vidljivost LGBTTIQ populacije, te je u homofobičnoj sredini kakva je Srbija, i nasilje eskaliralo.

Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava, nastavlja sa praksom prikupljanja informacija o pojedinačnim slučajevima diskriminacije i nasilja putem web – sajta. Tokom 2007. godine, kao i tokom protekle godine, Labrisu su ovim putem najčešće stizali mejlovi o nasilju nad lezbejkama i gejevima koje se desilo u javnom prostoru a od strane nepoznatih počinioca. U jednom slučaju bilo je reč o nasilju nad maloletnikom, koji je saopštio seksualnu orijentaciju svojim roditeljima a nakon toga bio fizički i psihički maltretiran. Takođe, na Labrisovu Email adresu stizali su i preteći mejlovi (npr. *“U Srbiji sve vas bolesnike čekaju vešala”*).

Izveštaj Evropske komisije

Kada govorimo o diskriminaciji i nasilju nad lezbejkama i gejevima u Srbiji, važno je napomenuti i poslednji izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije u procesu pridruživanja Evropskoj uniji a u kojem stoji i da je diskriminacija jako raširena, posebno prema romskoj zajednici, osobama sa hendikepom, nacionalnim manjinama i osobama drugačije *seksualne orijentacije*. Evropska komisija konstatuje da je bilo incidenata i napada na organizacije koje se bave promocijom mira kao i na one koje brane pravo na drugačiju seksualnu orijentaciju a da su u tim situacijama reakcije nadležnih izostale.

Rasističke i transfobične izjave PR menadžera VIP kluba

Na sajtu Gay-serbia.com 28.09.2007. se pojavio citat izjave DJ-a kluba VIP, namenjenog prvenstveno gay muškarcima i lezbejkama, sa rasističkom i transfobičnom sadržinom:

- *“...nije neki snimak, ali možete videti šta otprilike da očekujete odrađen je visokobudžetno i sa ukusom ulaz je besplatan i podsećam na to da su do 00h besplatni kokteli, takođe, da je romima zabranjen ulaz i dozvoljen određenom broju transvestita...”*

⁷ Vidi prilog br. 4 (Izveštaji Gej strejt alijanse i Gayten LGBT Centra za promociju prava seksualnih manjina)

Nevladine organizacije koje se zalažu za prava istopolno orijentisanih osoba, reagovala su saopštenjem za javnost na ove rasiističke i transfobične izjave i zatražile od uprave kluba sankcije za pomenutog PR menadžera i pozvale na bojkot ovog kluba dok se dotični ne ogradi od diskriminacije i omogući svima ulaz, bez obzira na rasnu pripadnost i rodno izražavanje.

AKTIVNOSTI

Ljubav za sve

Kampanju *Ljubav za sve* Labris je, u saradnji sa drugim LGBTTIQ organizacijama⁸, pojedinkama/pojedincima, pokrenuo početkom 2007. godine. Cilj kampanje bio je skretanje pažnje javnosti na nasilje i diskriminaciju kojima su lezbejke i gej muškarci izložene/i u homofobičnoj Srbiji. Takođe, ovom kampanjom želele/li smo, ne samo da upozorimo javnost na stepen homofobije u Srbiji, već i da pokrenemo pozitivne promene i kreiramo prostor koji će stvoriti toleranije društvo u kome će jednakost i poštovanje prava svih njegovih građana i građanki biti jedan od imperativa.

Kampanja se sastojala od bilborda postavljenih na dvadeset različitih mesta u Beogradu kao i od razglednica, postera i lifleta. Na svim štampanim materijalima, uključujući i bilborde, nalazila se otvorena knjiga sa sloganom kampanje i fotografijom lezbejskog i gej para. Modeli koji su angažovani za kampanju nisu profesionalni, već su bile/li iz našeg svakodnevnog okruženja i njihov pristanak da se fotografišu za kampanju je posledica njihovog neslaganja sa nasiljem i diskriminacijom sa kojom se suočavaju lezbejke i gejevi u Srbiji, kao i njihova solidarna podrška našoj inicijativi.

8 Gayten LGBT Centar za prava seksualnih manjina (Beograd), Lambda Centar za promociju i unapređenje LGBT ljudskih prava i queer kulture (Niš - Kragujevac), LGBT SOS (Beograd), Novosadska Lezbejska Organizacija (Novi Sad), Queer Beograd, Queeria Centar za promociju kulture nenasilja i ravnopravnosti (Beograd), SPY Siguran puls mladih (Beograd), Taboo (Zrenjanin), Svi različiti-svi ravnopravni (Beograd), Asocijacija DUGA (Šabac).

Queeria kalendar 2007

Queeria (Kvirija)⁹ kalendar pod nazivom *Friends:Prijatelji* nastao je kao aktivistički odgovor na nasilje i nepravdu kojima su izložene osobe koje su na razne načine Drugačije u odnosu na dominantne društvene obrasce. Aktivisti i aktivistkinje grupe Queeria publikovanjem kalendara *Friends: Prijatelji*, želeli/le su da uz podršku javnih ličnosti, podstaknu šire diskusije i otvore nove prostore unutar kojih neće postojati hijerarhija nasilja i unutar kojih će svi oblici netrpeljivosti biti jednako tretirani pred licem Pravde.

Seminari

Tokom 2007. godine Labris organizacija za lezbejska ljudska prava organizovala je dva seminara za lezbejke, dva seminara za predstavnice/predstavnike medija i jedan seminar za omladinu demokratskih političkih partija.

Seminari pod nazivom "Na slovo, na slovo ...L", namenjeni lezbejkama i ženama drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne održali su se u junu, tj. novembru. Organizovani su s ciljem osnaživanja učesnica kroz edukaciju, razmenu informacija i iskustava o različitim aspektima i pitanjima koja utiču na lezbejsku egzistenciju. Seminarima su prisustvovala učesnice iz Žitišta, Novog Sada, Skoplja, Zrenjanina, Velike Plane, Bijeljine i Beograda. Teme koje su obrađivane na seminarima su se odnosile na pitanja identiteta, stereotipa, predrasuda i seksizma, feminizma i borbe za ženska prava, pravnog položaja lezbejske i gej populacije u Srbiji, homofobije, internalizovane homofobije i nasilja u lezbejskim vezama, a učesnice su imale priliku i da na kreativan i zabavan način razmene iskustva ličnog coming outa.

Tokom 2007. godine, Labris je nastavio svoju saradnju sa predstavnicama/icima medija pa su održana dva seminara namenjena novinarkama/novinarima - u februaru i julu mesecu. Cilj seminara "Marginalizovane grupe i odgovorno novinarstvo" bio je da kroz razmenu iskustava ostvarimo što bolje razumevanje i izveštavanje javnosti o položaju marginalizovanih grupa, kao i uspostavljanje dugoročne saradnje. Teme koje su obrađivane tokom seminara

9 <http://www.queeria.com/>

bile su: pol, rod i istopolna orijentacija, stereotipizacija u mediji-
ma, društveni mehanizmi homofobije, pravni položaj istopolno
orijentisanih osoba, tretiranje različitosti u medijima. Takođe,
predstavljen je i projekat "Promocija različitosti" - projekat Nezavi-
snog Društva Novinara Vojvodine.

Prvi put tokom 2007. godine, Labris je organizovao seminar za
članice/članove omladina političkih partija. Seminar je nosio naziv
"Različite/i a ravnopravne/i" a održan je u martu mesecu. Pris-
tvovala/ili su mu osobe iz sledećih političkih partija: Građanski
savez Srbije, Socijaldemokratska unija, Liberalno demokratska
partija, Liga Socijaldemokrata Vojvodine, G17+. Cilj seminara bio
je da se kroz interaktivan rad i razmenu iskustava pruže informaci-
je o lezbejskim ljudskim pravima, o položaju LGBTIQ populacije u
Srbiji ali i planiranje zajedničkih akcija na promociji prava na sek-
sualnu orijentaciju.

Međunarodni dan protiv homofobije, 17. maj

Povodom 17. maja, Međunarodnog dana protiv homofobije,
Labris je organizovao tribinu u prostorijama Liberalno demokratske
partije a s ciljem da ukaže na govor mržnje prema lezbejskoj
i gej populaciji u elektronskim medijima, tj. na kršenje Zakona o
radiodifuziji. Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava pod-
nela je, u tom periodu, tri predstavke Republičkoj radiodifuznoj
agenciji zbog govora mržnje u emisijama Ključ (RTS), Piramida i
Bravo Šou (Pink). Na tribini su učestvovala/i: Mladen Priljeva An-
tonijević (Tim za ljudska prava Liberalno demokratske partije),
Dragana Vučković (Labris organizacija za lezbejska ljudska prava),
Dragan Popović (Inicijativa mladih za ljudska prava) i Jelena Milić
(Forum za Međunarodne odnose Evropskog pokreta u Srbiji). Cilj
skupa je bio i da se ukaže na stepen homofobije i diskriminacije
nad lezbejskom i gej populacijom u našem društvu i pokaže za-
laganje za nedeljivost i nehijerarhiju ljudskih prava. Na tribini je
prisutnima prikazan i video materijal, tj. delovi raznih televizijskih
emisija u kojima je upotrebljavan govor mržnje prema lezbejskoj i
gej populaciji. Tribina je organizovana u saradnji sa Grupom mla-
dih za ljudska prava omladine Liberalno demokratske partije.

Međunarodni dan ponosa, 27. jun

Povodom 27. juna Međunarodnog Dana ponosa lezbejki, gej
muškaraca, biseksualnih, transeksualnih osoba, Labris organizacija
za lezbejska ljudska prava uputila je zahtev odgovornima u vla-
sti da u najkraćem roku usvoje opšti Antidiskriminacioni zakon.
Imajući u vidu da Labris svakodnevno dobija informacije o dis-
kriminaciji lezbejki i gejeva na radnim mestima, u zdravstvenim
i obrazovanim ustanovama i uz podsećanje da su tri marketinške
agencije, početkom 2007. godine, odbile da objave bilborde
u okviru medijske kampanje protiv diskriminacije istopolno ori-
jentisanih osoba – ukazale smo na neodgovornost države koja
godinama ignoriše postojeći predlog Antidiskriminacioni zakon.
"Nepostojanje opšteg Antidiskriminacionog zakona, republičkog
Ombudsmana, neprimenjivanje postojećih zakona koji sankci-
onišu diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije, odbijanje
ovdašnjih zdravstvenih institucija da potvrde da istopolna orijen-
tacija nije bolest, govor mržnje u medijima – samo su neki od ra-
zloga zbog kojih se 27. jun u našoj zemlji ne obeležava Paradom
ponosa", istaknuto je u saopštenju za javnost.

Međunarodni dan ljudskih prava, 10. decembar

Povodom Međunarodnog dana ljudskih prava, 10. decembra,
Labris je, zajedno sa još 36 nevladinih organizacija iz Srbije, uputio
zahtev¹⁰ predsedniku Narodne skupštine Republike Srbije, Oliveru
Duliću, da u najkraćem vremenskom roku na dnevni red Narodne
skupštine Republike Srbije stavi predlog Zakona protiv diskrimi-
nacije. Istim povodom održana je i konferencija za štampu Koalici-
je protiv diskriminacije na kojoj je između ostalog, iskazana kritika
nacrtu Zakona o zabrani diskriminacije koji je Ministarstvo rada i
socijalne politike uputilo Venecijanskoj komisiji Saveta Evrope, a
zbog toga što ovaj model ne obezbeđuje potpunu i adekvatnu
zaštitu svim marginalizovanim grupama i ne sadrži zaštitu posebnih
kategorija lica.

Trans grupa samopodrške – Gayten LGBT Centar za promociju prava seksualnih manjina

U Trans grupi samopodrške, a po informacijama krajem 2007.
godine ima devet stalnih članova/ica, uključujući članove/ice iz

inostranstva (Bosne i Hercegovine i SAD-a), kao i neke potencijalne/nove članove/ice (novi članovi se priključuju grupi nakon intervju). Na sastanke povremeno dolaze partneri/ke članova/ica grupe, kao i dva supervizora/ke. Lista zainteresovanih osoba za grupu je sve veća, pa će se uskoro njen sastav ponovo proširiti. Mnogo osoba van Srbije je u kontaktu sa grupom i veoma su voljne da učestvuju u njenom radu. Grupa je uspostavila niz pravila za rad (siguran prostor, poverljivost i drugo), kao i obaveza/odgovornosti. Sastanci se održavaju dva puta mesečno, a po potrebi i češće. Teme koje se obrađuju su različite i zavise od potreba njenih članova/ica (praćenje grupnog procesa i potreba). Teme su raznovrsne - coming out porodici, prijateljima; posao; socijalizacija; faze tranzicije; problemi u toku tranzicije; roditeljstvo; kontakti i informacije o lekarskim timovima, pozitivne prakse iz sveta. Pored redovnih sastanaka grupa je organizovala i organizovaće niz aktivnosti, kao što su sportski dan ili projekcije filmova. Grupa ima svoju web stranicu¹¹ a Informacije o postojanju i radu grupe postavljene su i na sigurnim (LGBTIQ prijateljskim) web sajtovima. One su takođe dostavljene i lekarskim timovima psihijatru, psihologu, endokrinologu i hirurgu, advokatu porodičnog prava, koji su u čestim kontaktima sa trans populacijom. Trans grupa pribavlja i literaturu sa trans temama iz inostranstva, prevodi je i distribuira članovima grupe, ali i objavljuje sopstvene tekstove. Trans sekcija je postala i članica prve evropske trans mreže European TransGender Network.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Na početku 2008. godine, a u aktuelnim političkim okolnostima, Labris izražava zabrinutost i upozorava da su diskriminisane grupe te koje se biraju za "žrtvenog jarca" i prve se nađu na udaru nasillja. Podsećamo tako na pokušaj održavanje prve Parade ponosa 2001. godine u Beogradu kada je više desetina osoba brutalno pretučeno od strane pripadnika desničarskih organizacija, tj na činjenicu da je dva dana pre ovog nasilja u centru Beograda, bivši predsed-

nik i optuženi za ratne zločine, Slobodan Milošević izručen Haškom tribunalu. Policija tada nije zaštitila građanke i građane i podignuto je svega nekoliko prekršajnih prijava protiv nasilnika. Ni sedam godina kasnije, u Srbiji pravo na seksualnu orijentaciju još uvek nije jednako priznato kao druga osnovna ljudska prava. Neprihvatljive su homofobične izjave pojedinih ministara i poslanika u Skupštini Republike Srbije, kao što je neprihvatljivo i dalje odbijanje da se u procesu evropskih integracija usvoje a zatim implementiraju zakoni i mere kojima se štite posebno diskriminisane grupe. Činjenica je da se tokom 2007. godine, Liberalno demokratska partija sasvim izdvojila kao stranka koja otvoreno i bez zadržke promovise pravo na seksualnu orijentaciju ali i da ostale tzv. demokratske političke partije potpuno ignorišu lezbejsku i gej populaciju. Labris najoštrije osuđuje selektivnost u zaštiti ljudskih prava i zahteva od svih institucija i nadležnih da odgovornim izjavama i profesionalnim obavljanjem svojih funkcija pošalju nedvosmisleno poruku o jednakom tretmanu svih građanki i građana. U tom smislu, zahtevamo hitno usvajanje Antidiskriminacionog zakona, izmenu Krivičnog zakona uvođenjem prepoznavanja i sankcionisanja zločina iz mržnje kao i primenu svih postojećih antidiskriminativnih odredbi. Poseban zahtev upućujemo Radio-televiziji Srbije da, kao javni servis svih građanki i građana Srbije, poštuje Zakon o radiodifuziji i prestane sa emitovanjem govora mržnje, odnosno Republičkoj radiodifuznoj agenciji da, u skladu sa svojim ovlašćenjima, sankcioniše emitere koji ne poštuju zakon.

Imajući u vidu usporavanje, tj. zaustavljanje evropskih integracija a nakon proglašenja nezavisnosti Kosova i Metohije, nema izgleda da će 2008. godina biti posebno povoljna za poboljšavanje položaja marginalizovanih grupa. Nacionalizam, ksenofobija i nasilje se prećutno a ponekad i vrlo otvoreno, podržavaju od strane vladajućih struktura i u takvoj atmosferi gotovo da nema prostora za sistematsko unepređivanje ljudskih prava.

Dragana Vučković

¹¹ http://www.transserbia.org/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=35

PRILOG 1

1. PREDSTAVKA – KLJUČ, RADIO – TELEVIZIJA SRBIJE*Za: Savet Republičke radiodifuzne agencije**Povod: Predstavka zbog govora mržnje*

Br 52 /07

Beograd, 09.04.2007.

Poštovani,

Ispred Labrisa – organizacije za lezbejska ljudska prava na osnovu člana 14. Zakona o radio-difuziji, obraćamo vam se predstavkom u vezi sa sadržajem programa emitera koji predstavlja govor mržnje, kako je navedeno u članu 21. istog zakona.

Konkretan slučaj govora mržnje prema ženama i prema osobama drugačije seksualne opredeljenosti je emisija Ključ, emitovana 26. marta 2007. godine na prvom programu Radio - televizije Srbije. Gosti emisije su bili Danica Maksimović, Marta Mratinković, Jelena Kajgo, Jelena Pantović i Jovica Stojanović. Autorka i voditeljka emisije Ključ je Nataša Miljković.

Navodimo delove transkripta iz emisije koji ukazuju na govor mržnje i postupanje emitera suprotno zabrani govora mržnje iz člana 21. Zakona o radiodifuziji. Govorom mržnje koristio se gost emisije Jovica Stojanović. Napominjemo da autorka i voditeljka emisije nije adekvatno reagovala i prekinula govor mržnje, tj. naknadnom montažom nisu izostavljeni ovi delovi emisije.

Jovica Stojanović:*“Ženski bazični narcizam je opšte poznata stvar.”*

.....

Jovica Stojanović:*“Mislim da ste ljubav zapravo izmislile vi žene, i nama je podmetnule i to je najveći vaš proces u istoriji sveta... Da bi mi vas voleli!”***Jovica Stojanović:***“Ja lično mislim, vi ste ružniji pol, a mi smo slabiji pol, i treba zaštititi nas od vas.”***Jovica Stojanović:***“Vi ste ružniji pol – recimo psihofizički brže propadate! Telesno propadate brže, zato vam trebaju liposukcije, liftinzi, preparativna, dekorativna...”*

PRILOG 1

Danica Maksimović:

"Ali i brže sazrevamo."

Jovica Stojanović:

"Tačno! Brže sazrevate i brže trulite! Što nešto brže sazre, brže istruli."

Jovica Stojanović:

"...I vi žene ste, dakle, patentirale, i tu minu ste nam nagaznu... mi smo inače i gluplji malo pol... i to je činjenica... I mi vas stalno volimo! Koliko se vas žena ubilo zbog ljubavi? Niste se ubile! Nikad se nijedna žena nije ubila zbog ljubavi, nego zato što je sanjala groblje muskaraca... svaka žena sanja jedno omanje groblje muškaraca koji su poginuli zbog nje!"

Jovica Stojanović:

"Ne. Od mene nikad nije moglo da bude peder. Imam višak testosterona u sebi. Tako, trudio sam se al' slabo... to mi ne ide..."

Danica Maskimović:

"Aha, a znači probali ste?"

Jovica Stojanović:

"Da, sve sam probao... sve sam probao. Dobro, ali to nisam probao."

.....

Danica Maksimović:

"... Taj čovek ima ime, prezime, svoju ličnost, je l' te, karakter, baš kao i ja..."

Jovica Stojanović:

"Koju vi žene obožavate da oblikujete."

Danica Maksimović:

"Pa... verovatno je i to."

Jovica Stojanović:

"To je ta vaša prikrivena agresija."

.....

Jovica Stojanović:

"Svaka žena mašta, osim onog groblja, isto, haremsko... svaki muškarac mašta da ima harem žena."

PRILOG 1

Jovica Stojanović:

"I svi normalni ljudi misle tako. Ako lezbejke sklapaju brakove, ako je to zapadna tvorevina da uđemo u Evropu, hvala i Evropi i Americi i ne znam kako... Onda ću ja da odem među pingvine. Radi se o tome... pingvini se normalno ponašaju! Nenormalno je da muškarci... taj zakon ne treba legalizovati... ima svako pravo da bude peder i da bude lezbejka, jer homoseksualnost... zapravo homo znaci isto; nema tu mnogo pričanja priče nego samo... s obzirom na pol. Radi se o tome da je to vrlo nenormalno i mi Srbi nismo poznati po tome što smo bili pederi! Ali pošto je to jedan.. jedna od ulaznica za Evropu, mislim da će neki.. ja ću glasati protiv toga, i vi... mislim vi ovde."

Jovica Stojanović:

"Kao što nam Ustav garantuje slobodu veroispovesti, Ustav još nije garantovao slobodu seksualnog opredeljenja! Ali sklapati brakove... između dva muškarca da sklapaju brakove... pederastije imate i u životinjskom carstvu."

.....

Jovica Stojanović:

"Žene vole gospodare."

Jovica Stojanović:

"Naravno... Ja se držim žena i gospodarenja, i vrlo sam stručan u tome!"

Jovica Stojanović:

"Kad bi žene pitali ko treba u istoriji tehničkih pronalazaka i bilo kojih da dobije Nobelovu nagradu siguran sam glavom da je to..."

Danica Maksimović:

"Marija Kiri."

Jovica Stojanović:

"...ne, onaj ko je izmislio ogledalo! Jer vi ste stalno pred onom konturom ogledala!"

.....

Jovica Stojanović:

"Slovenci su, ovaj, izmislili prvi silovanje u braku. Mi hvala Bogu nismo dotle došli da smo usvojili bolesti..."

PRILOG 1

Danica Maksimović:

„Kako izmislili, valjda je bilo?“

Jovica Stojanović:

„Ne ne ne ne... Al' gledajte! Radi se o tome da zakonodavac smatra da ako ste vi sa jednom osobom u vezi u toj kojoj ste, bračnoj, onda se seksualni odnosi podrazumevaju i silovanje de facto nije moguće! Seksualnost inherentno proizlazi, između ostalog, ljubav, brak, zadovoljava ekonomske, seksualne, psihološke, egzistencijalne, metafizičke potrebe.“

Jovica Stojanović:

„Sve žene u Srbiji vole milionera! Vrlo čudno da ne vole nešto drugo!“

Jovica Stojanović:

„Za mene je ljubav kada sretnem neku ženu koja je prosečna srpska krava i od nje napravim boginju. I ja sam tad pun sebe.“

Želimo ovim putem da ukažemo da se pomenutim izjavama gosta emisije Jovice Stojanovića, emitovanim na prvom programu Radiotelevizije Srbije, tj. Javnog servisa za koji su sve građanke i građani u zakonskoj obavezi da plaćaju pretplatu, podstiču mržnja i diskriminacija prema ženama i prema gej i lezbejskoj zajednici u Srbiji i time krše pravila za emitere propisana zakonom.

Tražimo od Saveta da u skladu sa zakonskim ovlašćenjima iz članova 17. i 18. Zakona o radio-difuziji utvrdi povredu pravila emitovanja i izrekne odgovarajuće mere emiteru.

2. PREDSTAVKA – BRAVO SHOW, TELEVIZIJA PINK

Za: Savet Republičke radiodifuzne agencije

Povod: Predstavka zbog govora mržnje

Br 50/07

Beograd, 04.04.2007.

Poštovani,

Ispred Labrisa – organizacije za lezbejska ljudska prava na osnovu člana 14. Zakona o radio-difuziji, obraćamo vam se predstavkom u vezi sa sadržajem programa emitera koji predstavlja govor mržnje, kako je navedeno u članu 21. istog zakona.

Konkretan slučaj govora mržnje prema osobama drugačije seksualne opredeljenosti je emisija „Bravo Show“, na RTV Pink, emitovana 07. marta 2007. godine. Gosti emisije su bili Dražen Žerić, Slađana Delibašić i Snežana Babić, voditeljka emisije je Jelena Bačić Alimpić.

PRILOG 1

Navodimo delove transkripta iz emisije koji ukazuju na govor mržnje i postupanje emitera suprotno zabrani govora mržnje iz člana 21. Zakona o radiodifuziji.

Jelena Bačić Alimpić:

„Dobro Žero, kako tvoja devojčica?“

Dražen Žerić:

“Nemam ja devojčicu.”

Jelena Bačić Alimpić:

“Ne, ne ne...nemoguće da nema devojčica u okruženju...to, nemoj me ovaj... Nije valjda da ima dečaka?!?”

Dražen Žerić:

“Ne ne ne, imam ja svojih devojčica... Dečaka ne dao Bog! Mada je to moderno u Zagrebu, ali...”

Jelena Bačić Alimpić:

“Moderno je u Zagrebu?”

Dražen Žerić:

“I ovde je moderno? Sve sam očekivao, ali da će ovde biti... I u Sarajevu! U Sarajevu jos nije srećom!”

Jelena Bačić Alimpić:

“Još nije? To ti misliš!”

Dražen Žerić:

“Ali ima... onaj mali Deen... kako se zove... pjevač... on malo baca na ove.”

Jelena Bačić Alimpić:

“Pomalo baca? (smeh) Dobro... On vam kviri tu macho sliku, je l' da?”

Dražen Žerić:

“Nije macho slika. Normalno je muško i žensko. Muško i muško nije normalno.”

.....

PRILOG 1

Jelena Bačić Alimpić:

"...Tvoj tadašnji Valentino, tvoj kolega Zijo Rizvanbegović, neki intervju smo radili pre nekih 18 godina, i onda sam ga ja pitala nešto o nacionalizmu, i onda je on rekao "U ono vreme da je u Sarajevu veća uvreda ako ti neko kaže da si homoseksualac... nego da si nacionalista."

Dražen Žerić:

"Pa normalno. Pa tamo nema šanse da bude ova... gay parada."

Jelena Bačić Alimpić:

"Nema šanse, je l' da?"

Dražen Žerić:

"Pa nema šanse! Sad ti je Hvar inače destinacija u Hrvatskoj..."

Želimo ovim putem da ukažemo da se pomenutim izjavama podstiču mržnja i diskriminacija prema gej i lezbejskoj zajednici u Srbiji i time krše pravila za emitere propisana zakonom. Ukazujemo i na to da voditeljka nije intervenisala i prekinula govor mržnje već je homofobične izjave podsticala.

Tražimo od Saveta da u skladu sa zakonskim ovlašćenjima iz članova 17. i 18. Zakona o radiodifuziji utvrdi povredu pravila emitovanja i izrekne odgovarajuće mere emiteru.

Napominjemo da se na RTV Pink već podsticala diskriminacija prema istopolno orijentisanim osobama (emisija Piramida), što je i zaključila stručna služba RRA, nakon predstavke upućene od strane Labrisa – organizacije za lezbejska ljudska prava i Gayten - LGBT, Centra za promociju prava seksualnih manjina.

Nakon razmatranja predstavke stručna služba RRA je zaključila da se izjavom Tome File i voditeljke Branke Nevistić podstiče diskriminacija prema istopolno orijentisanim osobama, opisana u članu 21 stav 1 Zakona o radiodifuziji, što je, u skladu sa 2. stavom istog člana, osnov za izricanje mera od strane RRA, sankcionisana i članom 38. Zakona o javnom informisanju.

Takođe podsećamo da je stručna služba RRA, u skladu sa članom 14. stav 2, odmah po prijemu dostavila predstavku emiteru – TV Pink na izjašnjavaње, ali se emiter nije u ostavljenom roku izjasnio o predstavi, čime je prekršen član 14 Zakona o radiodifuziji.

Nadamo se da ćete razmotriti našu predstavku i pri tom uzeti u obzir ponovno podsticanje ovog emitera na diskriminaciju prema istopolno orijentisanim osobama a u skladu sa članom 18 Zakona o radiodifuziji.

PRILOG 1

3. PREDSTAVKA – PIRAMIDA, TELEVIZIJA PINK*Za: Savet Republičke radiodifuzne agencije**Povod: Predstavka zbog govora mržnje*

Br 51 /07

Beograd, 04.04.2007.

Poštovani,

Ispred Labrisa – organizacije za lezbejska ljudska prava na osnovu člana 14. Zakona o radio-difuziji, obraćamo vam se predstavkom u vezi sa sadržajem programa emitera koji predstavlja govor mržnje, kako je navedeno u članu 21. istog zakona.

Konkretan slučaj govora mržnje prema osobama drugačije seksualne opredeljenosti je emisija Piramida, na RTV Pink, emitovana 18. marta 2007. godine. Gosti emisije su bili Ivana Žigon, Goran Paunović i Aleksandar Filipović a voditeljka emisije je Branka Nevistić.

Navodimo delove transkripta iz emisije koji ukazuju na govor mržnje i postupanje emitera suprotno zabrani govora mržnje iz člana 21. Zakona o radiodifuziji.

Ivana Žigon:

“Dakle, ljudska prava, čini mi se, više ne štite ono dostojanstveno i ljudsko u čoveku, nego sve više slušamo, ne znam, o pravima nekih patoloških i nastranih pojava. Recimo, prava homoseksualaca, prava... pa uopšte ne znam da li je bilo toliko narkomana dok Evropa i Zapad nisu počeli da nas uče kako treba da živimo.”

.....

Ivana Žigon:

“Meni je stalo da muškarac bude, bilo romantičan, bilo macho, al’ da bude živ, da bude sto manje gay parade.”

.....

Branka Nevistić:

“... A zašto Ivana? Nisam ovo razumela... Možda su ljudi drugačije seksualne orijentacije, možda su zapravo oni najromantičniji? Zašto, muškarac prema muškarcu recimo...”

PRILOG 1

Ivana Žigon:

"Mislite najmaštovitiji? Da u tome prepoznaju nešto romantično."

Branka Nevistić:

"Možda je mašta deo romantike."

Ivana Žigon:

"Ne! Kada je to bolest, znate, toj bolesti treba pomoći, ali kada to postaje interesna sfera..."

Želimo ovim putem četvrti put da ukažemo da se pomenutim izjavama, emitovanim na TV Pink, podstiču mržnja i diskriminacija prema gej i lezbejskoj zajednici u Srbiji i time krše pravila za emitere propisana zakonom.

Tražimo od Saveta da u skladu sa zakonskim ovlašćenjima iz članova 17. i 18. Zakona o radio-difuziji utvrdi povredu pravila emitovanja i izrekne odgovarajuće mere emiteru.

Napominjemo da se na RTV Pink već podsticala diskriminacija prema istopolno orijentisanim osobama (emisija Piramida), što je i zaključila stručna služba RRA, nakon predstavke upućene od strane Labrisa – organizacije za lezbejska ljudska prava i Gayten - LGBT, Centra za promociju prava seksualnih manjina.

Nadamo se da ćete razmotriti našu predstavku i pri tom uzeti u obzir ponovno podsticanje ovog emitera na diskriminaciju prema istopolno orijentisanim osobama a u skladu sa članom 18 Zakona o radiodifuziji.

PRILOG 2

*Za: gospodina Sašu Jankovića,
Zaštitnika građana*

*Br. 59/07
Beograd, 05.12.2007.*

PRITUŽBA

Poštovani,

Obraćamo Vam se kao Zaštitniku građana, u skladu sa članom 25, stav 1 Zakona o zaštitniku građana. Pritužbu Vam upućujemo zbog rada Republičke radiodifuzne agencije, kojoj smo aprila meseca 2007. godine, uputile tri predstavke (dve su upućene 04. aprila a jedna 09. aprila 2007. godine) a u vezi sa sadržajem programa emitera koji predstavlja govor mržnje na osnovu seksualne orijentacije.

Predstavke smo uputile na osnovu člana 14. Zakona o radiodifuziji i navodimo da su sve tri predstavke upućene emiterima – Radio televizija Srbije, Televizija Pink, za čiji je rad nadležna upravo Republička radiodifuzna agencija (član 8, stav 7 Zakona o radiodifuziji).

Član 14 stav 2 Zakona o radiodifuziji obavezuje Republičku radiodifuznu agenciju da obavesti podnosioca predstavke o eventualnoj neosnovanosti predstavke. Član 14 stav 3 Zakona o radiodifuziji obavezuje Republičku radiodifuznu agenciju da, ukoliko ustanovi da je predstavka osnovana, preduzme odgovarajuće mere prema emiteru, kao i da podnosioca predstavke uputi na koji način može da zaštiti svoj interes.

Ovim putem želimo da Vam ukažemo na činjenicu da je od trenutka podnošenja predstavki do dana kada podnosimo ovu pritužbu prošlo osam meseci, a da nikakav odgovor od Republičke radiodifuzne agencije nismo dobile. Takođe, naglašavamo da smo više puta pokušale da stupimo u kontakt sa sekretarkom RRA, nadležnom za davanje informacija u vezi sa predstavkama ali sekretarka je svaki put bila van zgrade i nijednom nam se nije javila. Nakon toga, poslale smo 11. oktobra 2007. godine, zvaničan dopis gospodinu Nenadu Cekiću, predsedniku Saveta Republičke radiodifuzne agencije, sa molbom da održimo zajednički sastanak na kojem bismo saznale i informacije u vezi sa podnetim predstavkama, ali ponovo nismo dobile nikakav odgovor.

Molimo Vas da postupite po ovoj pritužbi, a u skladu sa Vašim ovlašćenjima. Dostavljamo Vam predstavke upućene Republičkoj radiodifuznoj agenciji, kao i dopis koji smo uputile gospodinu Nenadu Cekiću.

PRILOG 3

*Saopštenje za javnost***KOALICIJE PROTIV DISKRIMINACIJE***Beograd, 11.12.2007.*

Koalicija protiv diskriminacije najoštrije osuđuje sinoćnji napad na Koaliciju za sekularnu državu a od strane pripadnika klerofašističke organizacije *Obraz* koji se desio tokom izvođenja performansa "Nećemo nazad" a povodom Međunarodnog dana ljudskih prava. Nedopustivim smatramo to što je, u prisustvu pripadnika policije, dozvoljeno pozivanje na linč i ubijanje, uzvikivanje pretnji i govora mržnje.

Ovim putem želimo da reagujemo i na jučerašnju izjavu Petra Lađevića, direktora Službe Vlade Republike Srbije za ljudska i manjinska prava da je "stanje u oblasti poštovanja ljudskih prava u Srbiji na zadovoljavajućem nivou", i pitamo ga da li kada takvu ocenu daje misli na nasilje fašista na novosadskom skupu pre dva meseca, učestala prebijanje gej muškaraca u blizini noćnih klubova, položaj dece i odraslih u zatvorenim ustanovama, sprečavanje održavanja tribine "Peščanik" u Aranđelovcu, svakodnevni govor mržnje u Skupštini Republike Srbije ili nameru predsednika Opštine Topola da romsko naselje ogradi žicom i time spreči građane Srbije romske nacionalnosti da se kreću određenim delom grada. Nedopustivim smatramo i pravljenje razlike između žrtava kršenja ljudskih prava na Kosovu i u Srbiji jer takav stav predstavlja uvredu za sve žrtve kršenja ljudskih prava. Izjava da je najveći problem u oblasti ljudskih prava – njihovo poštovanje na Kosovu, predstavlja zloupotrebu u političke svrhe.

Neozbiljnim i neadekvatnim reakcijama na svakodnevno nasilje i kršenje ljudskih prava, odsustvom političke volje da zaustavi govor mržnje i nasilje fašističkih organizacija, trenutna vlast u Srbiji šalje poruku da su sinoćnja zig hajl otpozdravljanja, i uzvici "Ubij, zakolji da peder ne postoji!", "Biće mesa", "Klaćemo Hrvate" - nešto što se toleriše i ne kažnjava.

PRILOG 4

GEJ STREJT ALIJANSA, IZVEŠTAJ O DISKRIMINACIJI¹²

Noć pre finala Pesme Evrovizije, 11. na 12. maj 2007. godine grupa nepoznatih mladića napala je J.D. (27) iz Banjaluke na Obilićevom vencu u neposrednoj blizini kluba "Alijansa" i nanela mu lakše telesne povrede. Iz razgovora sa J.D. zaključili smo da se jedan od napadača nalazio kod studentske menze "Tri kostura" i registrovao ko izlazi iz kluba, a zatim to mobilnim telefonom dojavljivao ostatku grupe koja se nalazila kod zgrade Tanjuga. Grupa je sačekala i pretukla žrtvu uz psovke i uvrede na račun njegove pretpostavljene seksualnosti. Žrtva je nakon prebijanja i opljačkana.

Sledeći napad GSA je registrovala u noći finala Pesme Evrovizije, 12. na 13. maj 2007. godine, neposredno nakon proglašenja pobede Marije Šerifović. Želeći da učestvuje u organizovanoj proslavi, P.K. (24) iz Beograda se uputio ka klubu "Alijansa". Kod Narodnog muzeja u Vasinoj ulici napala ga je i pretukla grupa "slavljenika" na osnovu pretpostavljene seksualnosti. Uz povike "Pederu!" oborili su žrtvu na zemlju i išutirali ga.

U noći između 25. i 26. maja 2007. godine registrovan je još jedan napad na Obilićevom vencu, ovog puta na N.M. (31) iz Podgorice. Scenario je bio potpuno isti kao i kod napada na J.D. I ova žrtva je opljačkana nakon prebijanja.

U klubu "Baron" na Adi Ciganliji organizovana je gej žurka 30. juna 2007. godine. Pošto je klub prvi u nizu na Makiškoj strani, veliki broj posetilaca Ade Ciganlije je po povratku iz udaljenijih lokala saznao da se radi o gej žurci. Tokom noći, u vremenskom periodu od 15 minuta grupa od desetak muškaraca koji su se vraćali sa Ade Ciganlije ušla je u "Baron" i primetila parove gejeva i lezbejki, glasno izražavajući svoje zgražavanje.

Takođe, dodatan bezbednosni problem je bio i činjenica da je za žurku angažovano samo privatno obezbeđenje, a da policija nije bila obaveštena o okupljanju.

Petorica mlađih muškaraca dočekala je D.F. (19) i njegovog partnera P.J. (27) kod parkinga na ulazu u Adu Ciganliju i počela da tuče P.J. Uspevši da pobegne, D.F. se uputio ka stajalištu gradskog prevoza "Fabrika šećera". Tu ga je sustigla ista grupa i pretukla.

Kada se govori o nasilju nad LGBT populacijom u Srbiji tokom 2007. godine mora se pomenuti i napad na "Povorku različitosti" koju je organizovala grupa NVO okupljenih u kampanji "Svi različiti, svi jednaki" u Novom Sadu 12. jula 2007. godine, tokom Exit muzičkog festivala. Osim ikonografije manifestacije, koja je u određenoj meri ličila na ikonografiju gej pokreta, kao inspiracija za

¹² <http://www.cups.org.yu/kpd/index.php?str=publikacije>

PRILOG 4

napad na ovu manifestaciju poslužile su i najave novosadskog gej aktiviste Vlatka Salaja da će u tom gradu tokom Exit festivala biti organizovana Parada ponosa. Nedeljama uoči Exita, neonacisti u Srbiji su ugovarali napad na učesnike Parade ponosa. Iako su i navodna Parada i napad na nju najavljivani na Internetu, fizičko nasilje se prebacilo iz virtuelnog u realan prostor.

“PR kampanje Biljana Simonović kaže za B92 da su učesnici povorke, animirajući prolaznike, prolazili kroz Dunavski park da bi ih, kako kaže Simonovićeve, napala grupa od šest ćelavih momaka. Nasilnici su jednog od njih oborili sa štula zbog čega je ovaj zadobio povrede glave i ruku, kaže ona i dodaje da je još petoro učesnika povorke lakše povređeno.”

U noći između 12. i 13. oktobra 2007. godine dva muškarca, uzrasta oko 20 godina, ušli su u klub “Alijansa” kao i svi drugi gosti. Platili su ulaz, naručili piće i zadržali se narednih sat vremena u klubu. Tu su upoznali još dvojicu redovnih gostiju (P.S. i I.M.) i nakon izvesnog vremena ih pozvali napolje – “na svež vazduh”, kako su rekli. Sva četvorica su izašli napolje i uputili se ka Obilićevom vencu. Kod zgrade Tanjuga pojavila se grupa mladića i počela da tuče dvojicu redovnih gostiju “Alijanse”. U prebijanju su učestvovala i dvojica muškaraca koji su “pokupili” žrtve. Jedna od žrtava je prošla sa modricama, dok je drugoj polomljen nos i odvežen je u Urgentni centar.

U noći između 3. i 4. novembra 2007. godine desila su se dva napada na goste gej klubova u Beogradu.

U klub “VIP” nepoznati počinioci bacili su suzavac, koji je izazvao veliku paniku. Prema svedočenju jednog od gostiju, u klubu nije bilo prisutno privatno obezbeđenje, a veliki problem je nastao i prilikom izlaska, pošto je izlaz bio pregrađen barskim stolicama. Prema rečima pripadnika beogradske policije, sa kojima je GSA imala sastanak nakon ovog napada, u klubu se u trenutku napada nalazilo 130 gostiju, a u njemu nije nađena patrona od suzavca.

Takođe, grupa od 8 do 10 nepoznatih mladića pokušala je da napadne grupu gostiju kluba “Alijansa”, koji su nakon napuštanja kluba čekali taksi na uglu Vasine i Zmaj Jovine ulice. Prema rečima gostiju, napadači su izvadili noževe i počeli da jure tri gosta i jednu gošću kluba. Gosti su uspeli da im umaknu.

Registрован je i jedan napad na muškarca u parku na uglu Sarajevske i Nemanjine ulice u noći između 27. i 28. oktobra 2007. godine. Kao i u svim ostalim slučajevima, grupa mlađih muškaraca napala je žrtvu za koju su samo po izgledu zaključili da je gej. Oborili su ga na zemlju i išutirali. Žrtva je sa povredama završila u Urgentnom centru.

Nijedan od ovih napada žrtve nisu želele da prijave policiji iz straha da ne dožive neprijatnosti od policijskih službenika i da za njihovu seksualnost ne sazna njihovo neposredno okruženje.

PRILOG 4**GAYTEN LGBT CENTAR ZA PROMOCIJU PRAVA SEKSUALNIH MANJINA, IZVEŠTAJ O DISKRIMINACIJI¹³**

Kada su u pitanju transrodne osobe, najzastupljeniji primeri diskriminacije i nasilja se odnose na pritiske porodice i najbližeg okruženja u vidu pretnji, uznemiravanja, javnog odricanja, izbacivanja iz stana, ekonomskog nasilja, kao i obznanjivanja problematike trans osoba širem okruženju. Takođe, ovoj vrsti pritisaka su izloženi/e partneri/ke transrodnih osoba. Kao poseban primer izdvajamo probleme transseksualnih osoba u vezi sa zakonskim prepoznavanjem njihovih ostvarenih veza/zajednica i roditeljstva/starateljstva nad decom. Imajući u vidu kompleksnost i rizičnost operacije promene pola, neke transseksualne osobe, žele da unapred osiguraju da će u slučaju smrti njihovim partnerima/kama pripasti sva njihova imovina, ali postoje mnoge zakonske teškoće i prepreke u ostvarivanju ovog prava.

Transrodne osobe koje su roditelji/ke su izložene višestrukoj diskriminaciji i nasilju, što postojeći zakoni nedovoljno prepoznaju, te nepostoje mehanizmi za zaštitu osoba koje se nalaze u ovakvim situacijama. Pored toga što je transrodna osoba izložena raznim pritiscima, diskriminaciju i nasilje trpe i njihova deca. Prethodno se odnosi i na mnoge druge LGBIQ osobe koje su roditelji, i na njihovu decu.

13 <http://www.cups.org.yu/kpd/index.php?str=publikacije>

PRILOG 5

*Za: Olivera Dulića,
predsednika Narodne skupštine Republike Srbije*

Beograd, 10.12.2007.

Poštovani gospodine Duliću,

Povodom 10. decembra, Međunarodnog dana ljudskih prava, želimo da Vam uputimo zahtev da u najkraćem vremenskom roku na dnevni red Narodne skupštine Republike Srbije, a čiji ste predsednik, stavite predlog Zakona protiv diskriminacije (predlagač narodni poslanik Čedomir Jovanović, 08.10.2007.godine).

Smatramo nedopustivim da vlasti u Srbiji 2007. godine još uvek ne prepoznaju usvajanje opšteg Zakona protiv diskriminacije kao prioriteta. Poštovanje ljudskih prava i zalaganje za nediskriminaciju su oblasti putem kojih se meri civilizacijski nivo jednog društva ali i spremnost onih koji imaju najodgovornije funkcije u tom društvu – da obezbede mehanizme uz pomoć kojih će se jednako poštovati i štititi prava svih građanki i građana. Podsećamo Vas i da je usvajanje Zakona protiv diskriminacije jedna od obaveza Republike Srbije u procesu evropskih integracija, kao i da je Republika Srbija jedna od retkih zemalja u Evropi i regionu koja nema opšti Zakon protiv diskriminacije.

Želimo ovim putem i da iskažemo čvrsto uverenje da nacrt Zakona o zabrani diskriminacije koji je Ministarstvo rada i socijalne politike uputilo Venecijanskoj komisiji Saveta Evrope, ne obezbeđuje potpunu i adekvatnu zaštitu svim marginalizovanim grupama i ne sadrži zaštitu posebnih kategorija lica.

Zahtevamo zato da se predlog Zakona protiv diskriminacije a za koji se najveći broj nevladinih organizacija u Srbiji godinama zalaže – što pre nađe na dnevnom redu Narodne skupštine Republike Srbije.

CIP